

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ СЛУЧАЯТ С УСТАНОВЕНАТА САМОЛИЧНОСТ

Превод от английски: Йордан Костурков, —

chitanka.info

— Драги ми приятелю — започна Шерлок Холмс, както седяхме от двете страни на камината в квартирата му на улица „Бейкър“, — животът е безкрайно по-необичаен, отколкото всичко, което е в състояние да изобрети човешкият ум. Ние дори не бихме се осмелили да измислим онова, което всъщност представлява обикновената баналност на съществуването. Ако можем да излетим през този прозорец, уловени за ръка, да закръжим над този велик град, да отместим леко покривите и да разгледаме крадешком всички странни неща, които стават, необичайните съвпадения, намерения, недоразумения, невероятните поредици от събития, които се извършват поколение след поколение и довеждат до най-невероятни — *outré*^[1] — резултати, това би направило страшно банална и безполезна белетристиката с нейните условности и предвидими заключения.

— И все пак не съм убеден, че е точно така — отговорих аз. — Случаите, които вестниците изваждат на бял свят, най-често са колкото шаблонни, толкова и простовати. В полицейските репортажи срещаме доведен до крайност реализъм, но не може да не се признае, че резултатът не е нито очароващ, нито художествен.

— За да се създаде реалистичен ефект, трябва както да се прави известен подбор, така и да се проявява известна тактичност — отбеляза Холмс. — Това липсва при полицейските репортажи, където ударението очевидно пада върху плоските коментари на следователя, а не върху подробностите, които за един наблюдател съдържат същината на историята. Уверявам те, няма нищо по-неестествено от баналностите.

Усмихнах се и поклатих глава:

— Напълно разбирам защо мислиш така. Разбира се, от положението на неофициален съветник и помощник на всички, изпаднали в безизходица по цели три континента, ти непрекъснато се сблъскваш с необикновеното и странното. Но ето — и аз вдигнах от пода сутрешния вестник, — нека да подложим метода ти на практическо изпитание. Вземам първото попаднало ми заглавие: „Съпружеско изстъпление“. Следва половин колонка печатен текст, но и без да го чета, зная, че всичко написано ми е познато до гуша. Налице са, разбира се, другата жена, пиянството, блъскането, ударът, контузията, състрадателната сестра или хазяйка. И най-недодяланият драскач не би съчинил по-недодялан разказ.

— Всъщност този пример не е подходящ като подкрепа на доводите ти — каза Холмс, взе вестника и бегло го прегледа. — Това е случаят с развода на семейство Дъндас и аз по една случайност бях привлечен, за да изясня някои дребни въпроси, свързани с него. Съпругът беше пълен въздържател, нямаше друга жена, а изстъплението, предмет на жалбата, се състоеше в това, че човекът имал навик след всяко ядене да изважда зъбната си протеза и да я запраца по съпругата си, което, ще се съгласиш, съвсем не е действие, което често се ражда във въображението на средния разказвач. Вземи си малко енфие, докторе, и признай, че при твоя пример аз печеля — той ми подаде табакерката си за енфие с цвят на старо злато и с инкрустиран по средата на капака аметист.

Разкошът ѝ бе в такъв контраст с непретенциозния му и обикновен начин на живот, че не се стърпях и отбелязах това.

— А, да — каза той, — забравих, че не съм те виждал от няколко седмици. Това е малък спомен от краля на Бохемия като възнаграждение за съдействието в случая с документите на Айрини Адлър.

— Ами пръстенът? — попитах, поглеждайки великолепия брилянт, който искреше на пръста му.

— Той е от холандското кралско семейство. Но проблемът, по който им помогнах, беше толкова деликатен, че не мога да го доверя дори на теб, който си така добър да хроникираш разрешаването на някои от задачките ми.

— А в момента занимаваш ли се с някоя задача? — попитах с интерес.

— С десетина-дванайсет, но никоя не е особено интересна. Както разбираш, те са важни, но не са интересни. Всъщност установил съм, че обикновено при по-незначителните случаи се открива поле за наблюдателността и за бърз анализ на причините и следствията, които придават очарование на едно разследване. По-едрите престъпления често се оказват обикновени, при тях по правило мотивът е по-очевиден. В тези случаи освен една доста заплетена история, за която се обърнаха към мен от Марсилия, няма нещо кой знае колко занимателно. Възможно е обаче само след няколко минутки да се появи нещо по-добро, защото или това е един от моите клиенти, или аз съм в дълбоко заблуждение.

Той беше станал от стола си и стоеше изправен пред разтворените жалузи, загледан надолу към скучната и безцветна лондонска улица. Когато надзърнах през рамото му, видях на отсрещния тротоар една жена с тежка кожена боа около врата и голямо завито червено перо, втъкнато в широкополата ѝ шапка, накривена над ухото ѝ по кокетния фасон на Девъншърската херцогиня. Изпод това забележително съоръжение тя надзърташе нервно и колебливо нагоре към нашите прозорци, докато тялото ѝ се поклащаше напред-назад, а пръстите ѝ си играеха със закопчалките на ръкавиците. Внезапно, като плувец, който с плонж се хвърля от брега, пресече бързо платното на улицата и ние чухме рязкото дръпване на звънеца.

— И преди съм наблюдавал тези симптоми — каза Холмс, хвърляйки цигарата си в огъня. — Тези поклащания напред-назад на тротоара винаги говорят за *une affaire de coeur*. Иска ѝ се да получи съвет, но се колебае дали любовната история не е твърде деликатна, за да я сподели. Но и в такива случаи се наблюдават различия. Когато една жена е била сериозно оскърбена от мъж, в един момент отхвърля колебанията, като обичайния симптом е скъсана жица на звънеца. Така че, както можем да предположим, очаква ни любовна история, но жената е не толкова ядосана, колкото обърквана или огорчена. Но ето я и нея самата, сега ще разсее съмненията ни.

Докато изричаше това, се почука и се появи прислужникът, за да съобщи за госпожица Мери Съдърланд, а самата посетителка се мержелееше зад дребната му черна фигурка подобно опънал всички платна търговски кораб зад лоцманско корабче. Шерлок Холмс я поздрави с онази непринудена вежливост, която винаги прави впечатление на събеседниците му, и след като затвори вратата и я покани с поклон да се настани в креслото, я огледа внимателно по характерния за него щателен, но и някак разсеян начин.

— Не ви ли се струва — попита той, — че с вашето късогледство е доста уморително да се занимавате толкова много с машинопис?

— В началото беше така — отвърна тя, — но сега не е нужно да гледам за буквите — после, осъзнавайки пълния смисъл на думите му, тя се стресна и на широкото ѝ добродушно лице се изписаха страх и объркване. — Явно са ви говорили за мен, господин Холмс! — извика дамата. — Иначе откъде ще знаете всичко това?

— Няма значение — засмя се Холмс. — Моята работа е да зная всичко. Вероятно съм се научил да забелязвам онова, което другите пропускат. Ако не беше така, защо ще идвате за съвет при мен?

— Дойдох, господине, защото за вас ми говори госпожа Етъридж, чийто съпруг толкова лесно сте открили, а полицията и всички останали се били отказали да го търсят и го били обявили за покойник. О, господин Холмс, ако можехте да направите нещо такова и за мен! Не съм богата, но разполагам със сто лири годишно в допълнение към онова, което печеля с пищещата машина, и съм готова да дам всичко само за да разбера какво е станало с господин Хозмър Ейнджъл.

— Защо все пак така изведнъж тръгнахте да търсите съвет от мен? — попита Шерлок Холмс, събрал връхчетата на пръстите си, с вдигнати към тавана очи.

И отново върху някак безучастното лице на госпожица Мери Съдърланд се появи стреснат израз.

— Да, наистина хукнах от къщи — рече тя, — защото се ядосах, като видях как спокойно господин Уиндибанк, тоест баща ми, приема всичко. Не иска да отиде в полицията, не иска да дойде и при вас и, накрая, тъй като не искаше да прави нищо и само повтаряше, че нищо лошо не е станало, се ядосах и тръгнах към вас, както си бях облечена.

— Баща ви — повтори Холмс, — вероятно трябва да го наричам пастрока ви, тъй като имате различни имена...

— Да, вторият ми баща. Наричам го свой баща, макар че звучи дори смешно, защото е само пет години и два месеца по-възрастен от мен.

— А майка ви жива ли е?

— О, да, жива и здрава. Не ми стана много приятно, господин Холмс, когато се омъжи повторно толкова скоро след смъртта на баща ми, при това за човек, почти петнайсет години по-млад от нея. Баща ми беше водопроводчик, имаше работилница на „Тотнъм корт роуд“ и остави в добро състояние предприятието, което майка ми продължи да поддържа с господин Харди, старшият майстор, ала когато се появи, господин Уиндибанк я накара да продаде всичко, защото имаше по-високо положение в обществото, нали е търговски пътник и се занимава с продажба на вина. Получиха четири хиляди и седемстотин

лири за преотстъпване на клиентелата и за дела от печалбите — далеч по-малко от онова, което би взел баща ми, ако беше жив.

Очаквах Шерлок Холмс да прояви нетърпение при този несвързан и безсмислен разказ, но той слушаше с крайно съсредоточено внимание.

— Вашият малък доход — попита той — от това предприятие ли е?

— А, не, господине. Той е съвсем отделно, остави ми го чичо ми Нед от Окланд. Това са новозеландски ценни книжа, които носят четири и половина процента. Сумата е две хиляди и петстотин лири, но аз мога да получавам само лихвите.

— Много ме заинтригувахте с вашите лихви — каза Холмс. — И тъй като можете да теглите такава голяма сума — сто лири годишно, плюс онова, което припечелвате, сигурно имате възможност да пътешествате и да си угаждате във всичко. Мисля, че една неомъжена дама може доста прилично да преживява с доход от около шейсет лири.

Аз мога да преживявам и с далеч по-малко, господин Холмс, но нали разбирате, че след като живея в дома на родителите си, не искам да съм им в тежест, и затова те ще разполагат с парите ми, докато съм там. Естествено, това е само временно. Господин Уиндибанк всяко тримесечие тегли сумите по лихвите ми и ги дава на майка ми, а аз съм установила, че мога да преживявам доволно с онова, което припечелвам от машинопис. Печеля по два пенса на страница и обикновено успявам да напечатам от петнайсет до двайсет страници.

— Вие напълно ми разяснихте положението си — каза Холмс. — Това е моят приятел доктор Уотсън, пред когото можете да говорите свободно. Разкажете ни сега, ако обичате, за познанството си с господин Хозмър Ейнджъл.

По лицето на госпожица Мери Съдърланд се прокрадна руменина и тя нервно подръпна крайчеца на жакета си.

— За пръв път го срещнах на бала на търговците на инсталации за светилен газ — започна тя. — Те изпращаха покани на баща ми, докато беше жив, а и след това не ни забравиха и продължиха да ги изпращат на майка ми. Господин Уиндибанк не иска да ходим там. Много се ядосва дори само когато река да отида на пикника на неделното училище. Този път обаче бях твърдо решила да ида и щях да

ида, защото с какво право ще ме спира той? Заяви, че хората там не били подходящи да се срещаме с тях, но там щяха да бъдат всичките приятели на баща ми. Каза също, че съм нямала подходяща дреха за бала, пък аз си имам оная, тъмночервената плюшена рокля, дето почти не съм я вадила от скрина. И, накрая, когато нищо друго не му оставаше, замина за Франция по делата на фирмата си, а ние двете с майка ми отидохме на бала заедно с господин Харди, дето преди беше старши майстор в нашето предприятие, и точно там се запознах с господин Хозмър Ейнджъл.

— Предполагам — прекъсна я Холмс, — че когато се е върнал от Франция, господин Уиндибанк е бил силно подразнен, че сте отишли на бала.

— Ами, дори се държа доста мило. Засмя се, спомням си, и сви рамене, като заяви, че нямало полза да отказваш нещо на една жена, защото тъй и тъй щяло да стане на нейното.

— Разбирам. И така, на бала на търговците на инсталации за светилен газ се запознахте, както разбирам, с човек на име Хозмър Ейнджъл.

— Да, господине. Запознах се с него нея вечер, а на другия ден той се отби у дома, за да разбере дали сме се прибрали благополучно, после взехме да се срещаме, искам да кажа, господин Холмс, аз се срещнах с него два пъти на разходка, но тогава вече баща ми се прибра от Франция и господин Хозмър Ейнджъл не можеше да идва у дома.

— Защо?

— Ами, вижте, баща ми не обича такива работи. Не иска никой да ни посещава у дома, доколкото това може да се избегне, и все повтаря, че една жена трябва да се чувства щастлива в собствения си семеен кръг. Но пък, както аз казвам на майка ми, преди туй една жена трябва да си има свой кръг, пък аз още си нямам мой.

И какво стана с господин Хозмър Ейнджъл? Той не направи ли опит да се срещне с вас?

— Ами баща ми след седмица пак щеше да заминава за Франция и Хозмър ми писа, че ще е по-сигурно и по-добре да не се виждаме, докато баща ми не замине. Но можехме да си пишем и той ми пращаше писма всеки ден. Сутрин аз получавам писмата и не беше нужно баща ми да знае за това.

— Вече бяхте ли сгодени за господина?

— О, да, господин Холмс. Сгодихме се още след първата ни разходка. Хозмър, господин Ейнджъл, е касиер в една кантора на улица „Ледънхол“ и...

— Каква кантора?

— Ами това е най-лошото, господин Холмс, че не зная.

— А къде живееше?

— Нощуваше в службата си.

— И не знаете адреса му?

— Не, освен че е на „Ледънхол“.

— На какъв адрес изпращахте писмата тогава?

— Почтата на улица „Ледънхол“, до поискване. Той ми каза, че ако ги адресирам до кантората му, другите служители щели да го подкачат, че получава писма от дами, и тогава аз предложих да ги пиша на машина, така както той пишеше своите, но той не беше съгласен, защото казваше, че когато съм ги пишела на ръка, имал усещането, че наистина са от мен, а ако бъдели напечатани, все едно машината щяла да застане помежду ни. Сам виждате, господин Холмс, колко много държеше на мен и за какви дребни нещица се сещаше.

— Това навежда на размисъл — рече Холмс. — За мен отдавна е станало аксиома, че дребните нещица са безкрайно важни. Можете ли да си припомните други дребни нещица, свързани с господин Хозмър Ейнджъл?

— Много стеснителен човек е, господин Холмс. Предпочита да излиза с мен на разходка вечер, а не посред бял ден, защото, както казва, не обичал да бие на очи. Крайно сдържан, истински кавалер. Дори гласът му е съвсем тих. Разказа ми, че като малък прекарал ангина и възпаление на жлезите и оттогава останал с болнаво гърло и имал навика да говори със запъване и шептене. Винаги е добре облечен, винаги спретнат и ненатраплив, но очите му са слаби като моите и носи тъмни очила, за да ги предпазва от силната светлина.

— Е, и какво се случи, след като баща ви, господин Уиндибанк, замина пак за Франция?

— Господин Хозмър Ейнджъл пак дойде у дома и предложи да се оженим преди завръщането на баща ми. Беше ужасно сериозен и ме накара да се закълна с ръце върху Светото писание, че каквото и да се случи, ще му остана завинаги вярна. Майка ми каза, че бил постъпил правилно, като ме накарал да се закълна, и че това било израз на

силните му чувства. Той още от самото начало е благоразположен към нея, а тя го харесва дори повече от мен. А после, когато заприказваха за женитба до края на седмицата, попитах какво ще каже баща ми, но те и двамата заявиха да не мисля за него, просто ще му кажем при свършен факт, като майка ми пое да уреди въпроса. Това не ми хареса много, господин Холмс. Странно ми се стори, че трябва да искам разрешение от него, след като е само с няколко години по-голям от мен, но пък и не исках да върша нищо потайно, затова писах на баща ми в Бордо, където е френската централа на фирмата им, но получих писмото обратно сутринта в деня на сватбата.

— Значи не е стигнало до него?

— Да, господине, бил си тръгнал за Англия малко преди да пристигне писмото.

— Хм! Колко жалко! Значи сватбата е била насрочена за петък. В църква ли щяхте да се венчавате?

— Да, господине, но без много шум. Щяхме да се венчаем в „Сейнт Сейвиър“, близо до Кингс крос, а след това да дадем сватбен обяд в хотел „Сейнт Панкрас“. Хозмър пристигна да ни вземе с двуместен файтон и тъй като нямаше как да се качим и тримата, настани ни с майка ми във файтона, а той взе един друг покрит кабриолет, единствената кола, която в този момент намерихме на улицата. Пристигнахме в църквата първи и когато неговият файтон спря, зачакахме да слезе, но той не се показваше и когато файтонджията слезе от капрата си и погледна, вътре нямаше никой! Файтонджията заяви, че нямал представа, какво може да е станало с него, със собствените си очи го бил видял да се качва. Това беше миналия петък, господин Холмс, и оттогава нито съм го виждала, нито съм го чувала и не мога да си обясня какво се е случило с него.

— Струва ми се, че с вас са постъпили по крайно възмутителен начин — каза Холмс.

— О, не, господине! Той е много добър и мил човек, не може да ме зареже така. Нали цяла сутрин ми повтаряше, че каквото и да се случи, трябва да му остана вярна, че дори нещо непредвидено да ни раздели, да помня винаги, че съм му се врекла, и че рано или късно щял да предяви правата си. Това бяха странни думи за сутринта преди венчавката, но всичко, което се случи след това, им придава друг смисъл.

— Да, така е. Значи според вас го е сполетяла някаква ненадейна беда?

— Да, господине. Вярвам, че той е подозирал някаква опасност, иначе нямаше да говори по този начин. Мисля също че се е случило нещото, което е предугаждал.

— Но нямате представа, какво би могло да е?

— Не, никаква.

— Още един въпрос. Майка ви как реагира?

— Ядоса се и заяви, че не иска повече да ѝ говоря за него.

— А баща ви? Казахте ли му?

— Да, и мисля, че и той като мен смята, че нещо се е случило и че Хозмър ще се обади. Както той каза, каква полза ще има някой да ме заведе до стъпалата на църквата и след това да ме изостави? Е, ако беше взел пари назаем от мен или ако се бе оженил за мен и ме бе накарал да му завещая парите си, тогава би имало някакъв смисъл, но Хозмър беше финансово независим и не би и погледнал дори един шилинг от моите пари. И все пак какво е могло да се случи? И защо не ми пише? Ах, направо ще се побъркам от мислене. Нощем не мога да мигна — тя издърпа малка носна кърпичка от маншона си и се опита да сподави риданията си в нея.

— Ще проуча случая заради вас — каза Холмс, като се изправи — и не се съмнявам, че ще стигнем до някакъв резултат. Прехвърлете върху мен сега бремето на тази история и не позволявайте на мисълта си да се връща повече към нея. И най-вече опитайте се да изтриете от паметта си господин Хозмър Ейнджъл, така както и той е изчезнал без следа от вашия живот.

— Значи не смятате, че ще го видя пак.

— Опасявам се, че не.

— Тогава какво се е случило с него?

— Оставете този въпрос в мои ръце. Необходими са ми точното му описание и всички негови писма, които смятате, че можете да ми предоставите.

— Миналата събота пуснах обява за него в „Кроникъл“ — каза девойката. — Ето ви изрезката, ето и четири негови писма.

— Благодаря ви. А вашият адрес?

— „Лайън плейс“ 32, Камбъруел.

— Разбирам, че никога не сте знаели адреса на господин Ейнджъл. А къде е местоработата на баща ви?

— Той работи като търговски пътник за „Уестхаус и Марбанк“, известните вносители на бордо, на улица „Фенчърч“.

— Благодаря ви. Много ясно изложихте всичко. Оставете книгата тук и не забравяйте съвета, който ви дадох. Нека това произшествие бъде за вас като една затворена книга, не му позволявайте да влияе върху живота ви.

— Много сте любезен, господин Холмс, но не мога да направя това. Ще остана вярна на Хозмър и когато се върне, все още ще бъда на негово разположение.

Въпреки чудноватата ѝ шапка и неизразителното ѝ лице имаше нещо възвишено в прстодушната вяра на нашата посетителка, което заслужаваше уважението ни. Тя остави на масата малката връзка книжа и си тръгна, като обеща да дойде пак, когато я повикаме.

Шерлок Холмс остана безмълвен няколко минути, все така притискайки върховете на пръстите си един към друг, с протегнати напред крака и вторачен в тавана поглед. След това взе от лавицата старата си омазнена глинена лула, която му бе като душеприказчик, запали я и се отпусна назад в креслото си. Над главата му се извиха гъсти сини кълба, а на лицето му застина израз на безкрайна апатия.

— Доста интересен екземпляр е тази девойка — отбеляза. — Намирам я за по-интересна от проблемчето ѝ, което впрочем е доста банално. Ще откриеш подобни случаи, ако направиш справка в моя азбучник — случаят с Андоувър от седемдесет и седма година, а имаше нещо такова и в Хага миналата година. Колкото и старо да е хрумването, има една-две подробности, които са новост за мен. Но самата девойка е доста поучителен случай.

— Ти, изглежда, си успял да разчетеш доста неща у нея, останали невидими за мен — отбелязах аз.

— Не невидими, а незабелязани, Уотсън. Ти не знаеш къде да гледаш, и затова си пропуснал всичко важно. Така и не успявам да те накарам да проумееш значението на ръкавите, на стаените в ноктите на палците внушения или големите проблеми, които може да са провиснали от връзките за обувки. Е, какво схвана ти от външния вид на тази жена? Опиши я.

— Ами носеше сиво-синкава широкопола сламена шапка с керемиденочервено перо. Жакетът ѝ беше черен, с пришити черни мъниста и с бордюр от черни кехлибарчета. Роклята ѝ беше тъмнокафява, не бежова, гарнирана с морав плюш около деколтето и ръкавите. Ръкавиците ѝ бяха сивкави и платът на десния показалец бе произтърган. Не можах да разгледам обувките ѝ. Носеше малки обли златни обеци и цялостното ѝ излъчване по един парвенюшки, небрежен и непретенциозен начин говореше, че е сравнително състоятелна.

Шерлок Холмс изръкопляска тихо и се позасмя.

— Честна дума, Уотсън, представяш се чудесно. Наистина се справяш много добре. Вярно, че си пропуснал всичко важно, но налучкваш метода и имаш усет за цветовете. Но недей да се доверяваш на общите впечатления, приятелю, а се съсредоточавай върху подробностите. Моят поглед първо се спира върху ръкавите на една жена. Ако е мъж, вероятно е по-добре най-напред да се разгледат коленете на панталоните. Както си забелязал, ръкавите на тази жена бяха гарнирани с плюш, в който най-добре остават следи. Двойната линия, малко над китката, където машинописката притиска ръце към масата, беше чудесно очертана. Ръчната шевна машина оставя подобни следи, но върху левия ръкав, и то откъм най-отдалечената от палеца страна, а не минава през най-широката част както в нашия случай. След това спрях погледа си върху лицето ѝ и забелязах оставените от пенснето вдлъбнатини от двете страни на носа и затова си позволих да подхвърля забележката за късогледството и машинописа, която сякаш я изненада.

— И мен ме изненада.

— Та нима не беше очевидно? След това останах твърде изненадан и заинтригуван, когато погледнах надолу и видях, че макар и да не бяха различни, двете обувки, които носеше, бяха от два различни чифта, едната с шарки, другата без шарки на бомбето. На едната обувка бяха закопчани само двете най-долни копчета от всичките пет, а на другата — първото, третото и петото копче. Е, когато човек види, че една млада дама, иначе спретнато облечена, е излязла от къщи с обувки от два различни чифта и недозакопчани, не се изискват големи умения за дедукция, за да заяви, че много е бързала, когато е тръгвала да излиза.

— И друго какво? — попитах, живо заинтересуван като винаги от проникателните разсъждения на моя приятел.

— Забелязах мимоходом, че е написала някаква бележка, преди да излезе от къщи, но след като е била напълно облечена. Ти си обърнал внимание, че ръкавицата ѝ е скъсана на десния показалец, но очевидно не си забелязал, че както ръкавицата, така и пръстът ѝ бяха изцапани с лилаво мастило. Беше писала бързешком и бе топила перодръжката доста надълбоко в мастилницата. Това не може да е станало по-рано днес сутринта, защото петното нямаше да личи така ясно върху пръста ѝ. Забавни подробности, макар и малко елементарни, но трябва да се върна към работата си, Уотсън. Би ли ми прочел обявата с описанието на господин Хозмър Ейнджъл?

Вдигнах печатната изрезка към светлината:

— *Търси се, пишеше там, господин на име Хозмър Ейнджъл, изчезнал на 14-и сутринта. Ръст 170 см, добре сложен, със светло лице и тъмна коса, леко оплешивял на темето, гъсти черни бакенбарди и мустаци, с тъмни очила и лек говорен дефект. Последния път, когато е бил видян, е бил облечен в черен редингот с копирени ревери, черна жилетка, златен ланец и сиви панталони от туид „Харис“, с кафяви гетри върху високи обувки с ластик отстрани. Известно е, че е работил в кантора на улица „Ледънхол“. Всеки, който може да съобщи и пр., и пр.*

— Достатъчно — прекъсна ме Холмс. — Писмата, разбира се, са съвсем банални. Нищо не научаваме от тях за господин Ейнджъл, освен че на едно място цитира Балзак. Има обаче нещо необичайно, което несъмнено ще ти направи впечатление.

— Че писмата са написани на машина — обадох се аз.

— Не само това, но и името му е написано на машина. Погледни това четливо „Хозмър Ейнджъл“ тук долу. Както виждаш, поставена е дата, но липсва адрес, само улица „Ледънхол“, тоест съвсем неопределено. Това с подписа е доста многозначително и всъщност можем да кажем, че е от решаващо значение.

— За какво?

— Скъпи ми приятелю, нима е възможно да не виждаш колко тясно е свързано това със случая?

— Не мога да кажа, че виждам, освен ако нямаш предвид, че е искал да може да се отрече от подписа си, ако бъде заведено дело за

неизпълнено обещание за женитба.

— Не, не за това става дума. Но както и да е, сега ще напиша две писма, с които трябва да приключим въпроса. Едното е до една фирма в лондонското Сити, а другото — до господин Уиндибанк, младия пастрок на дамата, с покана да се срещне с нас утре вечер в шест часа. Добре поне, че ще се наложи да си имаме работа само с роднините ѝ от мъжки пол. А сега, докторе, тъй като, преди да получим отговор на това писмо, не можем да направим нищо друго, временно можем да оставим настрана нашето проблемче.

Толкова вярвах в изключителните способности на моя приятел да открива логически аргументи и в необикновената му енергия за действие, че реших, че наистина има сериозни основания за увереността и спокойствието, с които се отнасяше към странната загадка, за чието разгадаване бе призован. Известен ми бе само един случай, в който той не бе успял — с краля на Бохемия и снимката на Айрини Адлър, но когато се връщах назад към необикновените събития със „Знака на четиримата“, както и към странните обстоятелства около „Етюд в червено“, имах усещането, че случаят наистина трябва да се окаже крайно заплетен и необичаен, за да не може той да го разреши.

И така, оставих Холмс да пуши черната си глинена лула с убеждението, че когато се върна утре вечер, вече ще държи в ръцете си всички улики, които ще доведат до установяване на самоличността на изчезналия годеник на госпожица Мери Съдърланд.

По това време вниманието ми бе погълнато от един много тежък случай в лекарската ми практика и прекарах целия следващ ден до леглото на болния. Успях да се освободя едва в шест без малко, метнах се на един файтон, който ме откара до улица „Бейкър“, и вече се боях, че може да пристигна твърде късно, за да бъда в помощ при развързката на дребната загадка. Заварих обаче Шерлок Холмс сам, задрямал, свил в лоното на креслото дългото си слабо тяло. Внушителният брой шишенца и епруветки и острият чист мирис на солна киселина ми подсказаха, че е прекарал деня в любимите си занимания с химия.

— Е, откри ли нещо? — попитах с влизането.

— Да. Бисулфат на бариев окис.

— Не, не, загадката! — извиках аз.

— А, загадката ли! Мислех си за съединението, с което работех. В този случай не е имало никога никаква загадка, макар че, както казах вчера, някои от подробностите представляват интерес. Единственият проблем е, че няма закон, който да може да направи нещо на негодника.

— А кой е той и с каква цел е изоставил госпожица Съдърланд?

Едва-що въпросът бе излязъл от устните ми, а Холмс дори не бе понечил да отговори, когато в коридора прозвучаха тежки стъпки и на вратата се почука.

— Ето го пастрока на момичето, господин Джеймс Уиндибанк — каза Холмс. — Той ми потвърди писмено, че ще пристигне в шест часа. Влезте!

Влезлият беше як мъж, около трийсетгодишен, гладко избръснат, с бледа кожа на лицето и мазни угоднически маниери, с чифт удивително зорки и пронизителни сиви очи. Той стрелна и двама ни с въпросителен поглед, остави лъскавия си цилиндър на бюфета и като кимна леко, се настани нерешително на най-близкия стол.

— Добър вечер, господин Джеймс Уиндибанк — поздрави Холмс. — Струва ми се, че това писмо, написано на машина, с което ми определяте среща за шест часа, е ваше?

— Да, господине. Боя се, че малко закъснях, но не разполагам напълно с времето си. Съжалявам, че госпожица Съдърланд ви е обезпокоила по този дребен въпрос, защото смятам, че е далеч по-добре човек да не вади кирливите си ризи на показ. Дошла е напълно против моята воля, но тя е много чувствително и импулсивно момиче, както сигурно сте забелязали, и науми ли си нещо, трудно може да бъде спряна. Разбира се, нямам нищо против вас, тъй като не сте свързан с официалните полицейски власти, но не е никак приятно подобна семейна беда да бъде разгласявана. Пък и това биха били ненужни разходи, защото как можете вие да откриете този Хозмър Ейнджъл?

— Напротив — тихо възрази Холмс, — имам всички основания да вярвам, че ще успее да открие господин Хозмър Ейнджъл.

Господин Уиндибанк се сепна и изпусна ръкавиците си.

— Радвам се да го чуя — каза той.

— Много е любопитно — продължи Холмс, — че една пишеща машина притежава почти същата индивидуалност, както и почеркът на

един човек. Освен ако не са съвсем нови, няма две машини, които да пишат съвсем по един и същ начин. Някои букви се износват повече от останалите, други се износват само от едната страна. Както и сам можете да забележите, господин Уиндибанк, в тази написана от вас бележка непрекъснато се срещат леко зацапване на буквата „е“ и дребен дефект в опашчицата на буквата „г“. Има още четиринайсет други характерни особености, но тези са най-очевидните.

— Ние пишем цялата си кореспонденция на тази машина в кантората и е вярно, че е малко износена — отговори нашият посетител, поглеждайки изпитателно към Холмс с бляскавите си очички.

— А сега ще ви покажа нещо, което наистина представлява много интересна тема за проучване, господин Уиндибанк — продължи Холмс. — Мисля някой от тези дни да напиша още един кратък труд за пишещата машина и връзката ѝ с престъпленията. Отделял съм известно внимание на тази тема. Ето тук четири писма, написани, както се предполага, от изчезналия господин. Всичките са писани на машина. Във всичките четири не само „е“ е зацапано и „г“ е без опашчица, но и както ще установите, ако пожелаете да използвате моята лупа, забелязват се и останалите четиринайсет характерни особености, за които споменах.

Господин Уиндибанк скочи от стола и грабна цилиндъра си.

— Не мога да си губя времето да слушам такива фантазмагории, господин Холмс — заяви той. — Ако можете да заловите този човек, заловете го и ме уведовете, когато го направите.

— Разбира се — отговори Холмс, като пристъпи към вратата и превъртя ключа. — Ето, уведомявам ви, че съм го заловил!

— Какво! Къде? — извика господин Уиндибанк и пребледня целият чак до устните, озъртайки се като плъх в капан.

— Не, няма да стане, наистина няма да стане — заяви с учтив глас Холмс. — Няма как да се измъкнете, господин Уиндибанк. Всичко е твърде прозрачно и когато заявихте, че не мога да разреша един толкова елементарен проблем, това беше доста лош комплимент за мен. Точно така! Седнете, за да обсъдим нещата.

Нашият посетител се строполи върху стола с мъртвешки бледо лице, а на челото му заблестя влага.

— Това... това не е подсъдно — изпелтечи той.

— Съжалявам, че наистина не е. Но между нас казано, Уиндибанк, това е най-жестокият, най-себелюбив и най-бездушен дребен номер, с който съм се сблъсквал. Сега, позволете ми да припомня хода на събитията и ако сбъркам, ще ме опровергавате.

Мъжът седеше на стола с отпуснатата надолу глава като напълно сломен човек. Холмс вдигна краката си върху ъгълчето на полицата пред камината и като се облегна назад с ръце в джобовете, започна да говори сякаш повече на себе си, отколкото на нас:

— Един мъж се жени за значително по-възрастна от него жена заради парите ѝ и си живее добре, харчейки парите на дъщерята, която живее при тях. Сумата е значителна за хора с тяхното положение и загубата ѝ би довела до сериозни последици. Струва си да бъде запазена. Дъщерята е с благ и обичлив характер, но любяща и отзивчива посвоему и е ясно, че с предимствата на приятната си личност и с малкия си доход няма да остане задълго неомъжена. Но женитбата ѝ, естествено, ще доведе до загубата на сто лири годишно. И какво прави пастрокът ѝ, за да предотврати тази възможност? Прави най-простото — държи я у дома и ѝ забранява да се събира с хора на нейната възраст. Скоро обаче се убеждава, че това не е решение на въпроса завинаги. Тя става неспокойна, настоява за правата си и накрая заявява, че твърдо възнамерява да отиде на въпросния бал. И какво предприема тогава пастрокът ѝ? Хладнокръвно изработва план. Със съучастието и помощта на съпругата си се дегизира, скрива живите си очи зад тъмните стъкла на очилата, прикрива лицето си с мустаци и чифт гъсти бакенбарди, снишава познатия ясен глас до изкуствен шепот и спокоен заради късогледството на девойката се появява като Хозмър Ейнджъл и държи на разстояние другите ухажори, като се залавя да я ухажва сам.

— В началото беше само шега — простена посетителят. — Не сме предполагали, че тя толкова ще се увлече.

— Сигурно. Но както и да е, младата дама несъмнено се увлича и нищо не подозира, когато ѝ казват, че пастрокът ѝ е във Франция. Поласкана е от ухажванията на господина, поощрявана и от гласно изразяваното възхищение на майка ѝ. Господин Ейнджъл започва да я посещава, защото е ясно, че нещата трябва да се развият докрай, за да се получи истински ефект. Следват срещи и годеж, който напълно ще гарантира, че чувствата на момичето няма да се пренасочат към друг

човек. Измамата обаче не може да продължи вечно. Престорените пътувания до Франция са доста обременяващи. Нещата трябва да се доведат докрай недвусмислено по толкова драматичен начин, че да оставят трайна следа в съзнанието на младата дама, та тя поне за известно време да не поглежда към други ухажори. Затова и тези клетви за вярност, произнесени над Светото писание, както и намеците, че е възможно нещо да се случи в самия ден на венчавката. На Джеймс Уиндибанк му се иска госпожица Съдърланд да остане така привързана към Хозмър Ейнджъл и в такава несигурност за съдбата му, че поне още десет години да не иска и да чуе за друг мъж. И той я води до вратата на църквата, но понеже не може да отиде по-нататък, по удобен начин след това изчезва, използвайки стария номер с качването през едната врата на фойтона и слизането от другата. Мисля, че точно така са протекли събитията, господин Уиндибанк!

Нашият посетител бе успял отчасти да повъзвърне самоувереността си, докато Холмс говореше, и сега се изправи на стола с хладна подигравателна усмивка, изписана върху бледото му лице.

— Възможно е, господин Холмс — каза той, — но ако сте наистина толкова интелигентен, би трябвало да схващате, че не аз, а вие нарушавате закона сега. Преди всичко не съм извършил нищо подсъдно, но ако продължавате да държите вратата заключена, сам подлежите на съдебно преследване за физическо насилие и незаконно задържане.

— Както твърдите, законът наистина не може да ви направи нищо — кама Холмс, отключи вратата и я разтвори широко, — но, от друга страна, едва ли има човек, който повече от вас да заслужава наказание. Ако младата дама имаше брат или приятел, той би трябвало да ви напердаши с камшик по гърба. Дявол да го вземе! — продължи той, почервенявайки, когато зърна ужасната подигравателна усмивка върху лицето на мъжа. — Това не влиза в моите задължения към клиентката ми, но след като разполагам с този ловджийски камшик, струва ми се, мога да си доставя едно малко удоволствие, като... — и той бързо направи две крачки към камшика, но преди да успее да го грабне, се разнесе бясното тропане на крака по стълбите, тежката врата на антрето се трясна и през прозореца видяхме как господин Джеймс Уиндибанк търчи с все сила надолу по улицата.

— Какъв хладнокръвен негодник! — извика Холмс през смях, като пак се отпусна в креслото си. — Тоя тип ще върви от престъпление към престъпление, докато не извърши нещо наистина сериозно и не увисне на бесилката. В известно отношение иначе този случай се оказа не толкова безинтересен.

— Още не мога напълно да проследя всички етапи на твоята логика — казах аз.

— Е, разбира се, още отначало беше ясно, че господин Хозмър Ейнджъл трябва да има сериозна причина за странното си поведение, както бе несъмнено, че единственият човек, който действително има полза от случилото се, доколкото бяхме в състояние да преценим, е пастроктът. Многозначително бе и обстоятелството, че двамата мъже никога не се явяват заедно, а единият винаги идва, когато другият отсъства. А също и черните очила, и странният глас. И едното, и другото навеждаха на мисълта за дегизировка, както и гъстите бакенбарди. Всичките ми подозрения бяха потвърдени от необичайния му навик да пише на машина дори името си, поради което, разбира се, предположих, че неговият почерк ѝ е толкова познат, че би разпознала дори съвсем кратък образец от него. Виждаш ли как всичките тези несвързани обстоятелства наред с други по-незначителни, взети заедно, водеха в една и съща посока.

— А как ги провери?

— След като вече бях разпознал човека, не представляваше трудност да намеря потвърждения. Знаех фирмата, в която работи. Като взех напечатаното описание, изключих от него всичко, което можеше да се получи с дегизировка — бакенбардите, очилата, гласа, и изпратих описанието до фирмата с молба да ми съобщят дали отговаря на описанието на някой от търговските им пътници. Вече бях обърнал внимание на отличителните белези на пишещата машина и писах до самия човек на неговия служебен адрес, като го поканих да дойде тук. Както и очаквах, отговорът пристигна написан на машина, със същите дребни и типични дефекти. Едновременно с него дойде и писмото от „Уестхаус и Марбанк“ на улица „Фенчърч“, в което ми съобщаваха, че описанието изцяло отговаря на техния служител Джеймс Уиндибанк. *Voila tout!* Това е всичко!

— А госпожица Съдърланд?

— Ако ѝ кажа, няма да ми повярва. Спомни си старата персийска поговорка: „Тежко на онзи, който открадне малкото на тигъра, тежко и на оня, който лиши една жена от заблудата ѝ.“ У Хафиз^[2] има също толкова дълбок смисъл, колкото и у Хорацій, и също толкова познание за света.

[1] Крайно, прекалено (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Персийски лирически поет от XIV век, автор на „Диван“. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.